

OBČANSKÝ A SPOLEČENSKOVĚDNÍ ZÁKLAD

PSYCHOLOGIE

Ladislava Doležalová
Marie Vlková

- Úvod do psychologie •
- Vývojová psychologie •
  - Psychické procesy •
- Psychologie osobnosti •
- Psychologie jednání a chování •
- Sociální psychologie •

Občanský a společenskovední základ PSYCHOLOGIE

Mgr. Ladislava Doležalová, Mgr. Marie Vlková

Jazyková úprava: PhDr. Dagmar Procházková

Návrh vnitřního layoutu: Pavel Navrátil

Zlom a sazba: Ing. Michal Jiříček

Návrh obálky: Ing. Michal Jiříček

Interní verze: 1.1

© Computer Media s.r.o.

Vydání první, 2010

Všechna práva vyhrazena

ISBN: 978-80-7402-060-5

Žádná část této publikace nesmí být publikována a šířena žádným způsobem a v žádné podobě bez písemného svolení vydavatele.

Computer Media, s.r.o.

Hrubčická 495

798 12 Kralice na Hané

Telefon: +420 582 302 666

Fax: +420 582 302 667

E-mail: info@computermedia.cz

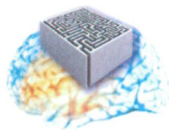
WWW: <http://www.computermedia.cz>

Zajímá nás Váš názor!

Líbí se Vám tato učebnice? Co v ní postrádáte? Své tipy, postřehy a názory pište na adresu info@computermedia.cz. Děkujeme Vám.

Obsah

ÚVOD DO PSYCHOLOGIE.....	6
STRUČNÉ DĚJINY PSYCHOLOGIE.....	6
HLAVNÍ SMĚRY PSYCHOLOGIE.....	8
Hlubinná psychologie	8
Neobehaviorismus a kognitivní psychologie	8
Humanistická psychologie	9
Transpersonální psychologie	9
PŘEDMĚT PSYCHOLOGIE	9
Chování.....	10
Prožívání.....	10
SYSTÉM PSYCHOLOGICKÝCH VĚD	10
Základní psychologické disciplíny	10
Speciální psychologické disciplíny.....	11
Aplikované psychologické disciplíny	11
VÝZKUMNÉ METODY PSYCHOLOGIE.....	12
DETERMINACE PSYCHICKÝCH JEVŮ	13
NERVOVÁ SOUSTAVA ČLOVĚKA	14
Význam centrální nervové soustavy při formování osobnosti člověka.....	15
VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE.....	16
PŘEDMĚT ZÁJMU VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE.....	16
ZÁKLADNÍ METODY VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE.....	16
Podélný (longitudinální) přístup.....	16
Příčný přístup	16
JEDNOTLIVÁ VÝVOJOVÁ OBDOBÍ JEDINCE.....	16
Prenatální období.....	17
Novorozenecké období.....	17
Kojenecké období.....	17
Batolecí období.....	17
Předškolní období.....	18
Mladší školní věk	19
Období puberty.....	20
Období adolescence.....	20
Období časně dospělosti	21
Střední dospělost	22
Pozdní dospělost.....	22
Stáří.....	23
PSYCHICKÉ PROCESY	24
PODSTATA PSYCHICKÝCH PROCESŮ	24
ČITÍ.....	24
VNÍMÁNÍ.....	25
Charakteristiky vnímání.....	25
Poruchy vnímání.....	26
PŘEDSTAVIVOST.....	26
Dělení představ.....	27
Asociace představ.....	27
Asociační zákony	27
Typy představivosti.....	28
MYŠLENÍ	28
Formy myšlení (logické operace)	28
Myšlenkové operace.....	29
Druhy myšlení.....	29
INTELIGENCE	29
CITĚ (EMOCE)	31
Znaky citů.....	31
Druhy citů.....	32
Dělení citů z vývojového hlediska	32
PAMĚŤ	32
Složky paměti	32
POZORNOST.....	33

PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI	34
PŘEHLED HLAVNÍCH TEORIÍ OSOBNOSTI.....	34
Freudova teorie osobnosti	34
Další teorie osobnosti	35
SKLADBA OSOBNOSTI	38
PSYCHICKÉ DISPOZICE OSOBNOSTI.....	39
Schopnosti.....	39
Temperament.....	40
Motivační dispozice.....	41
Charakter.....	41
FYZICKÁ KONSTITUCE JAKO SOUČÁST OSOBNOSTI ČLOVĚKA	42
DALŠÍ CHARAKTERISTIKY OSOBNOSTI	43
Emocionalita.....	43
Pesimismus a optimismus.....	44
Kreativita	44
Postoje.....	44
INTEGRACE OSOBNOSTI.....	45
PSYCHOLOGIE ŽIVOTNÍ CESTY ČLOVĚKA.....	46
DUŠEVNÍ PORUCHY	47
Dědičnost jako příčina vzniku psychických odchylek.....	47
ZÁKLADNÍ TYPY ZÁTĚŽOVÝCH SITUACÍ	47
Frustrace.....	47
Stres.....	48
Deprivace	48
KATEGORIZACE DUŠEVNÍCH PORUCH.....	49
Stručný přehled známějších poruch	49
PSYCHOLOGIE ČINNOSTI, JEDNÁNÍ A CHOVÁNÍ	52
PODSTATA PSYCHOLOGIE ČINNOSTI A JEDNÁNÍ.....	52
AKTIVACE ČINNOSTI.....	52
Úrovně aktivace.....	52
Aktivační činitele.....	53
DRUHY LIDSKÉ ČINNOSTI.....	53
Hra	53
Učení	54
Práce.....	54
VŮLE, VOLNÍ JEDNÁNÍ.....	55
Proces volního jednání.....	56
KONFLIKTY	56
Intrapersonální (vnitřní) konflikt.....	56
Interpersonální (vnější) konflikt	57
Řešení konfliktů.....	57
SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE.....	58
PŘEDMĚT A POJMY SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE	58
PROCES SOCIALIZACE.....	58
Socializace jedince	59
Socializace speciální.....	59
ZPŮSOBY SOCIALIZACE	59
Vegetativně emocionální učení.....	59
Instrumentálně motorické učení.....	59
Asociačně kognitivní učení	60
Další vlivy působící na proces socializace	60
KOMUNIKACE.....	62
Verbální komunikace	62
Neverbální komunikace	63
KOMUNIKAČNÍ STYL.....	64
POSTOJE.....	65
Rodina jako primární sociální skupina.....	65
Třída jako sekundární sociální skupina.....	66
Skupina	66
PŘÍLOHA Č. 1	70
PŘÍLOHA Č. 2	71
POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA	72

Úvodní slovo

Psychologie má hluboké kořeny v dávné minulosti, dnes se jako jeden z vědních oborů soustřeďuje především na využití v praxi. Studium základů psychologie seznamuje s psychologickými pojmy, chce studentům ukázat, jak porozumět a poznat sebe sama i druhé, jak využívat poznatky ve svém běžném životě, a pomoci na cestě k harmonickému životu každého z nás.

Autorky

Seznam témat

1. Úvod do psychologie (Mgr. Marie Vlková)

- Stručné dějiny psychologie • Hlavní směry psychologie • Předmět psychologie •
- Systém psychologických věd • Výzkumné metody psychologie •
- Determinace psychických jevů • Nervová soustava člověka

2. Vývojová psychologie (Mgr. Ladislava Doležalová)

- Základní metody vývojové psychologie • Jednotlivá vývojová období jedince

3. Psychické procesy (Mgr. Ladislava Doležalová)

- Podstata psychických procesů • Čítí • Vnímání • Představivost • Myšlení •
- Inteligence • City (Emoce) • Paměť • Pozornost

4. Psychologie osobnosti (Mgr. Marie Vlková)

- Přehled hlavních teorií osobnosti • Skladba osobnosti • Psychické dispozice osobnosti •
- Fyzická konstituce jako součást osobnosti člověka • Další charakteristiky osobnosti •
- Integrace osobnosti • Psychologie životní cesty člověka • Duševní poruchy •
- Základní typy zátěžových situací • Kategorizace duševních poruch

5. Psychologie činnosti, jednání a chování (Mgr. Ladislava Doležalová)

- Podstata psychologie činnosti, jednání a chování • Aktivace činnosti • Druhy lidské činnosti •
- Vůle, volní jednání • Konflikty

6. Sociální psychologie (Mgr. Marie Vlková)

- Předmět a pojmy sociální psychologie • Proces socializace • Způsoby socializace •
- Sociální interakce • Komunikace • Komunikační styly • Postoje